

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Eskişehir Osmangazi University Faculty of Theology
ISSN: 2147-8171
Cilt / Volume: 7 • Sayı / Issue: 12 • Sayfa / Pages: 285-294

Nazariyyetü'l-kazâi's-şer'î hârice diyâri'l-İslâm te'sîlen ve tenzîlen, Sâlim Abdüsselâm eş-Şeyhî (İstanbul: Müntede'l-Ulemâ Yayınları, 2019)

A Review of The Theory of Application of Sharia Judiciary Outside the Lands of Islam Theoretical and Practical by Sheikh Salem Abdul Salam Al-Sheikhi (İstanbul: Munted al-Ulama Publications, 2019)

Doç. Dr. Mehmet Ali YARGI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Bilim Dalı
Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Theology, Department of Islamic Law
mehmetaliyargi@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1899-5950>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Kitap Tanıtımı / Book Review
Geliş Tarihi / Received : 10.01.2020
Kabul Tarihi / Accepted : 16.01.2020
Yayın Tarihi / Published : 15.03.2020

Atf Bilgisi / Cite as: Yargı, Mehmet Ali, "Nazariyyetü'l-kazâi's-şer'î hârice diyâri'l-İslâm te'sîlen ve tenzîlen, Sâlim Abdüsselâm eş-Şeyhî (İstanbul: Müntede'l-Ulemâ Yayınları, 2019)", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/12 (Mart 2020), 285-294.
<http://doi.org/10.5281/zenodo.3710849>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by two referees and scanned via a plagiarism software.

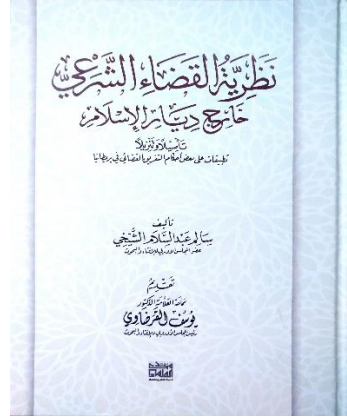
Copyright © Published by

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Theology Bütün hakları saklıdır. / All right reserved. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esoguifd>

Nazariyyetü'l-kazâi's-ser'î hârice diyâri'l-İslâm te'sîlen ve tenzîlen, Sâlim Abdüsselâm eş-Şeyhî (İstanbul: Müntede'l-Ulemâ Yayınları, 2019)

Nazariyyetü'l-kazâi's-ser'î hârice diyâri'l-İslâm te'sîlen ve tenzîlen (Tatbikât alâ ba'zı ahkâmi't-tefrîki'l-kazâi fi Britanya)

İslâm Ülkeleri Dışında İslâm Hukukuna Göre Yargılama Yapılması Teorisinin Teorik Temellendirmesi ve Pratik Uygulaması (İngiltere'de Evliliklerin Yargı Kararıyla Sona Erdirilmesine İlişkin Bazı Kararların Uygulamaları)

Öz Bu çalışmada Sâlim Abdüsselâm eş-Şeyhî'nin "Nazariyyetü'l-kazâi's-ser'î hârice diyâri'l-İslâm te'sîlen ve tenzîlen Tatbikât alâ ba'zı ahkâmi't-tefrîki'l-kazâi fi Britanya" isimli kitabı tanıtılmaya ve kısaca değerlendirilmeye çalışılmıştır. Kitabın adı Türkçe'ye "İslâm Ülkeleri Dışında İslâm Hukukuna Göre Yargılama Yapılması Teorisinin Teorik Temellendirmesi ve Pratik Uygulaması (İngiltere'de Evliliklerin Yargı Kararıyla Sona Erdirilmesine İlişkin Bazı Kararların Uygulamaları)" şeklinde çevrilebilir. Kitapta İslâm ülkeleri dışında yaşayan Müslümanların imkânları ölçüsünde ihtilaflarını İslâm hukukuna göre çözmeleri ve bunu yargıda uygulamaları gerektiği teorik olarak temellendirilmeye çalışılmıştır. Sonra bu teorinin pratik uygulaması İngiltere'de özellikle geçimsizlik halinde evliliklerin sona erdirilmesine ilişkin Şeriat Konseylerinde alınan kararlar bağlamında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam hukuku, Şeriat Konseyi, Beyt dini, Tevrat Konseyi, Avrupa'da İslam, Aile hukuku, İngiltere.

The Theory of Application of Sharia Judiciary Outside the Lands of Islam Theoretical and Practical by Sheikh Salem Abdul Salam Al-Sheikhi (İstanbul: Munted al-Ulama Publications, 2019)

Abstract ▶ In this study, the book “The theory of application of Sharia Judiciary Outside the Lands of Islam Theoretical and Practical (Applications on some judicial rulings of family separation in Britain)” has been defined with some notes. The author, Sheikh Salem Abdul Salam Al-Sheikhi, studied the theory that Muslims living outside the lands of Islam have to apply to Sharia rulings as possible when there is a dispute between them. Then he dealt with the application of this theory to the judicial differentiation of discord between the spouses in Sharia Councils in Britannia.

Keywords: Islamic law, Sharia Council, Sharia Judiciary, Outside the Lands of Islam, Sharia ruling, Family Law, England.

Birçok ülkede önemli sayıda Müslüman nüfus bulunmasına rağmen İslâm hukukunun uygulanmaması onlar açısından çeşitli sıkıntılara sebep olmaktadır. Müslümanlar doğal olarak iş ve işlemlerini İslâm'a uygun şekilde yapmanın yollarını aramaktalar, ihtilaflarını ona uygun olarak çözmek istemekteler. Önemli oranda Müslümanın yaşadığı Avrupa ülkelerinde özellikle İngiltere'nin farklı bir yönü bulunmaktadır. İngiltere'de 1982'de kurulmaya başlayan Şeriat Konseyleri (Sharia Council) evlenme, boşanma ve malî çekişmeler gibi medenî hukuka ilişkin bazı hususlarda İslâm hukukuna göre yargısal kararlar vermektedir. 2008'de beş şehirde hâkimleri devlet tarafından atanacak olan Şeriat Mahkemeleri kurulacağı duyurulmuş,¹ fakat bu adım bir proje olarak kalmış, henüz uygulamaya geçmemiştir. Müslümanların ilgisinin her geçen gün arttığı Şeriat Konseyleri ise karşı çıkan bazı kesimler olsa da faaliyetlerine devam etmektedir.²

Müellifin yaklaşık on beş yıl önce Malî İşler Tahkim komisyonunda görev yaparken verdiği karara taraflardan birinin itiraz etmesi ve kararı İngiltere Yüksek Mahkemesinde dava etmesi üzerine hâkim, İslâm hukukunu dayanak kabul eden bir karar çıkarmıştır. Bu olay üzerine başlanan bu araştırmada

¹ <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/ingilterede-seriat-mahkemeleri-faaliyete-geciyor-9895499> (Hürriyet Gazetesi, Erişim 15 Eylül 2008.)

² https://www.bbc.com/arabic/worldnews/2012/01/120115_british_muslims_sharia (BBC Arabî, 16 Ocak 2012.)

müellif, İslâm ülkeleri dışında yaşayan Müslümanların İslâm hukukunu imkânları ölçüsünde uygulamaları gerektiğine ilişkin hem bir teorik temellendirme yapmaya hem de İngiltere’de bu teorinin pratikteki uygulamasını yansıtmaya çalışmıştır. Kendisi yaklaşık on beş yıldır Manchester’daki Şeriat Konseyinin ve bir süredir Avrupa İftâ ve Araştırmalar Konseyinin üyesidir. Kitap da İngiltere’deki Şeriat Konseylerinin yargısal faaliyetlerine ilişkin ilk büyük çalışma olmasının yanında benzer ülkelerde yaşayan Müslümanlara yol gösterebilecek nitelikte olduğundan onu tanıtmayı uygun bulduk.

Önce Yusuf el-Kardâvî’nin bir takdim yazısının ve kitabın yazılış serüveninin yer aldığı kitap esas itibariyle mukaddime, iki ana bölüm (bâb) ve sonuçtan oluşmaktadır. Kitabın sonunda ayrıca bazı ekler yer almaktadır.

Kitabın mukaddime bölümünde (s. 23-31) İslâm ülkelerinde aile içi ilişkiler bozulduğunda zarar gören taraf koca ise hanımını boşayarak, kadın ise mahkemeye başvurarak evliliği sonlandırabileceği, İslâm hukukuna göre verilen hükme tarafların râzı oldukları ve çok büyük sıkıntı yaşanmadığı belirtilmiştir.

İslâm hukukunun uygulanmadığı ülkelerde ise Allah’ın koyduğu hükümleri hakem kabul etmeleri gerektiğine inanan Müslümanların özellikle evlilikle ilgili ihtilaflarda farklı bir hukuk sistemi ile hüküm veren yargı mercilerine başvurma ve verilen hükümleri kabul etme konusunda dinî açıdan sıkıntı çektiklerine dikkat çekilmiştir. Bu hususta küçük bir katkı sunmak için bu çalışmanın yapıldığı belirtilmiştir. İngiltere’deki “Şeriat Konseyleri” örneğinden hareketle özellikle Avrupa ülkelerindeki durumun incelediği, kitabın bu konuyu her yönüyle ele alan ilk çalışma olduğu ileri sürülmüştür. Çalışmasında taassuptan uzak durduğunu belirten müellifin bu yöntemine sadık kaldığı söylenebilir.

Birinci bölümde (s. 33-142) İslâm ülkeleri dışında yaşayan Müslümanların İslâm hukukunu uygulamaları teorik yönüyle incelenmiştir. Bu teorinin söz konusu Müslümanların meselelerine ilişkin fikhî hükümleri teoriden uygulamaya geçirmeyi hedefleyen hem ilmî hem de uygulamaya yönelik bir proje olduğu belirtilmiştir. Bu projenin aralarında ihtilaf meydana gelen Müslümanları, yaşadıkları ülkelerdeki *kanunlara muhalefet etmeye* çağırmaksızın

ve soruşturmalara maruz bırakmadan imkânları ölçüsünde şer'î hükümlere hukukî olarak başvurma yöntemini beyan etmeyi, özellikle gerek evlilik devam ederken gerekse evlilik sona erdikten sonra Müslüman ailelerin durumlarının hukukî olarak düzenlenmesini hedeflediği ifade edilmiştir.

İslâm'ın evrenselliğine dikkat çekilmiş, müminlerin aralarında meydana gelen ihtilaflarda şer'î hükümleri hakem kabul etmesinin ilkesel olarak vâcip olduğu âyetler, hadisler, fıkıh kuralları ve âlimlerin sözleriyle ispat edilmeye çalışılmıştır. İslâm ülkeleri dışında özellikle incelenen Avrupa'da yaşayan Müslümanların da aralarında ihtilaf meydana geldiğinde şer'î hükümlerin hakemliğine başvurma ve hukukî olarak onu uygulamalarının imkânları ölçüsünde farz olduğu, bu mükellefiyetin ancak zaruret ve imkânsızlık durumunda ya da şer'an muteber bir gerekçe ile düşebileceği savunulmuştur. Bu mükellefiyeti yerine getirmenin yöntemleri ele alınmıştır.

Müslümanların Avrupa'da siyasî, iktisadî, sosyal ve ceza alanlarında şer'î hükümleri uygulama imkânlarının bulunmadığından bunları uygulama mükellefiyetlerinin olmadığı belirtilmiştir. Müslümanların kendi aralarındaki ihtilaflarda şer'î hükümleri uygulama imkânı bulabilecekleri durumlarda fikhî hukukî ehliyete sahip kişi ve kurumların bulunduğu ülkelerde onlara başvurmayıp Medenî Hukuk Mahkemelerine başvurmalarının birçok olumsuz yönlerine yaşanan olaylar da zikredilerek işaret edilmiştir.

Bir beldede siyasî otorite kaybolduğunda, bulunmadığında veya gayrimüslim yönetim altında yaşamak durumunda kalındığında Müslümanların şer'î hükümleri *imkânları ölçüsünde* uygulamak için içlerindeki bazı âlimleri yetkilendirmelerinin veya hâkim tayin etmelerinin ya da âlimlerin bir kimseyi hâkim seçmelerinin vâcip olduğu; seçilen hâkimin verdiği hükümlerin geçerli olduğu âyetler, hadisler, âlimlerinin sözleri ve tarihî uygulamalar esas alınarak teorik olarak temellendirilmeye çalışılmıştır. Gayrimüslim yönetimin bir Müslümanı Müslümanlar arasında şeriata göre hüküm vermesi için hâkim tayin etmesi halinde ise Müslüman toplumun buna genel olarak razı olması halinde bu hâkimin verdiği hükümlerin de geçerli olacağı savunulmuştur.

İncelenen teori günümüzde Avrupa'da yaşayan Müslümanlar açısından değerlendirilmiş, onun mücerret bir teori olmadığı, uygulama imkânı bulduğu, tarihte de uygulanmış olduğu ileri sürülmüştür. Teorinin uygulanabilirliği Avrupa devletlerindeki “vatandaşlık felsefesi” bakımından da incelenip değerlendirilmiştir. *Siyasi otorite ile çatışmaksızın ve kanunlara muhalefet etmeksizin* Müslümanların siyasî özerklik olmasa dahi dinî bir takım özerklikler alabilecekleri öngörülmüştür. Ehil kişilerden oluşturulan veya oluşturulacak müesseseler veya seçilecek kişiler aracılığıyla medenî hukuka ilişkin ihtilafların tahkim ile sonuçlandırılması; vakıflara, mescitlere ve cenazelere ilişkin hükümler gibi birçok şer'î hükmün uygulanması; Müslümanların Müslümanca eğitim almalarının, genel dinî haklarının ve kültürlerinin korunması için çalışmalar yapılmasının sağlanması gibi kazanımlar elde edilebileceği ileri sürülmüştür. Yahudilerin oluşturdukları “Tevrat Konseyleri” bulunduğu ve onların kanunî birçok hak elde ettiklerine, Müslümanların da benzer haklar elde edebileceklerine dikkat çekilmiştir.

İkinci bölümde (143-406) İslâm ülkesi dışında yaşayan Müslümanların şer'î hükümleri yargıda uygulama teorisinin pratiğe yansımaları, İngiltere'deki Müslüman aileler içindeki geçimsizlik halinde evliliği sonlandırma vakaları üzerinden incelenmiştir. Bu bölüm iki kısımda ele alınmıştır:

Birinci kısımda önce boşamanın ve eşler arasında meydana gelen geçimsizliğin fikhî, kanunî, psikolojik ve sosyolojik yönleri ele alınmış, eşlere tavsiyelerde bulunulmuştur. Geçimsizlik halinde Avrupa'daki kanunların Müslümanlara getireceği olumsuzluklara dikkat çekilerek bu gibi hallerde fetvanın değişebileceğine işaret edilmiştir. Geçimsizlik vakalarında hakem seçimi, hakemlerin veya hâkimin kararıyla evliliği sonlandırmanın (tefrik) fikhî yönü genişçe ele alınmış ve fakihlerin görüşleri tartışılmış, çeşitli tercihlerde bulunulmuştur.

İkinci kısımda İngiltere'deki Şeriat Konseyleri aracılığıyla şer'î yargılamanın uygulaması ele alınmıştır. Önce Şeriat Konseyleri ve yargısal faaliyetlerinin meşruiyeti incelenmiştir. Şeriat Konseylerinin İngiltere'de hayır kurumları bünyesinde tescil edilerek resmî olarak faaliyette buldukları ve aile hukuku çekişmelerini sona erdirecek şekilde hükümler verdikleri belirtilmiştir.

İngiltere'de Yahudilerin benzer şekilde yapılandıklarına ve "Beyt dînî" adında kuruluşlar oluşturduklarına, Medenî Hukuk Mahkemelerinin Yahudilerin boşanmasına ancak "Beyt dînî"de dinî boşama tamamlandıktan sonra karar verebildiklerine dikkat çekilmiştir.

Şeriat Konseylerin faaliyetlerini titizlikle yürütmeleri halinde Yahudilerin elde ettikleri aile hukuku alanındaki hukukî özerklik gibi bir statü elde edilebilecekleri öngörülmüştür. Bunun için Konseylerin tıpkı mahkemelerdeki gibi faaliyetlerini titizlikle yürütmeleri gerektiği vurgulanmış, yapılacak tüm işlemler en ince ayrıntısına kadar sıralanmış, bazı Konseylerin bu işlemlerdeki eksikliklerine dikkat çekilmiştir. Konseylerin standart bir işleyişe kavuşmaları açısından bu bilgilerin önem arz ettiği söylenebilir.

Bu esnada Konseylerin devlet mahkemelerinin sahip olduğu bazı maddî imkânlardan ve yaptırım gücünden mahrum olduğu, taraflardan en az birinin gönüllü olarak başvurmasıyla çekişmelere baktığı belirtilmiştir. İsteyen Müslümanların önce Konseye müracaat edip şer'î hükümlere göre Konseyin kararını alıp onu uyguladıkları, özellikle resmî nikâh ile evli çiftlerin bu belge ile daha sonra Medenî Hukuk Mahkemelerine başvurup evliliklerini resmî olarak da sona erdirdikleri, bu şekilde bir yol izlemenin avantajları belirtilmiştir. Konseye başvurmadan doğrudan Medenî Hukuk Mahkemelerine başvuran Müslümanların karşılaştıkları sıkıntılara dikkat çekilmiştir.

İngiltere'deki kanunlar çerçevesinde Konseyin verdiği kararlardan istifade etme yolları dinî evlilik akdinin yapılaş şekline göre ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu bakımdan dinî evlilikler Medenî Mahkemelerde tescil edilmeden yapılanlar, tescil edilerek yapılanlar, İslâm ülkelerinde yapılmış olup İngiltere Medenî Mahkemelerinde tescil edilmemiş olanlar şeklinde üçe ayrılarak değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca İngiltere ve Avrupa'daki aile hukuku felsefesinde yer alan eşler arasındaki mutlak eşitlik ve kişisel özgürlük teorisine, bunların hukukî ve sosyal yansımalarına işaret edilerek Avrupa'da yaşayan Müslümanların Konsey kararlarından istifade etmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Gayriresmî yapılan evliliklerde Şeriat Konseyinde eşlerin anlaşarak bedelli (muhâlea) veya bedelsiz boşanmalarına ya da koca istemediği halde evliliğin

Konsey kararıyla sona erdirilmesine (tefrik) dair verilen kararları Medenî Hukuk Mahkemelerinin itiraz etmeksizin kabul ettiği, bu kararları özel hayata veya mahkemenin yetki alanına müdahale gibi görmediği belirtilmiştir. Mahkemelerin zaten söz konusu evliliği evlilik olarak görmediğine, “ortak yaşama” olarak gördüğüne, Konsey kararını da sadece mali meselelerin tasfiyesi ve ayrılık olarak değerlendirdiğine dikkat çekilmiştir.

Medenî Hukuk Mahkemelerinin yetkili dairesinde tescil edilerek yapılan evliliklerde de Şariat Konseyinin boşanma, muhâlea ve tefrik kararları verdiği; işlemler usulüne uygun yapıldığında bu kararları mahkemelerin en azından bir din uzmanının (bilirkişi) raporu veya evliliğin devam edemeyeceğinin bir belgesi olarak kabul ettiği, işlemleri hızlandırmak için onu bir gerekçe saydığı ileri sürülmüştür.

İngiltere Konsolosluklarında, Avrupa Birliği ülkelerinde ve İsrail mahkemelerinde tescil edilmediği sürece İslâm ülkelerinde yapılmış olsa dahi evliliklerin gayriresmî evlilikler sayıldığı ve gerçek evlilik gibi görülmediği, ortak yaşama gibi görüldüğü belirtilmiş, onların İngiltere’de yapılan gayriresmî evlilikler ile aynı muameleye tâbi tutulduğu ileri sürülmüştür.

Sonuç bölümünde (s. 407-418) kitabın madde madde özeti yapılmış ve bazı önemli tavsiyelerde bulunulmuştur.

Kitabın sonundaki eklerden birincisinde çocuğu yanında bulundurma hakkını ve sorumluluğunu (hidâne) yazarın fikhî açıdan ele aldığı ve Avrupa’daki uygulamaya ilişkin yönlerine işaret ettiği gayet faydalı bir araştırması yer almaktadır (s. 421- 461). Diğer eklerde ise Avrupa İftâ ve Araştırmalar Konseyinin aile hukukuna ve hayatına ilişkin aldığı pek çok karar ve fetvâ yer almaktadır (s. 462 – 437). Bazı karar ve fetvâlar tartışılabilir olmakla birlikte Avrupa’da yaşayan Müslümanların aile hukukunun uygulanması esnasında karşılaştıkları durumları, zorlukları, başvuru hileleri, bütün bunların fikhî ve sosyolojik yönlerini anlamaya yardımcı olması bakımından önemli ve dikkat çekici bilgiler içermektedir.

Bu araştırmada aile davalarına bakan özel bir avukatlık şirketinden ve Medenî Hukuk Mahkemesi görevlilerinden bilgi alındığı belirtilmiştir. İngiltere'nin ve birçok Avrupa ülkesinin kanunlarının incelendiği söylene de mevzuatın maddelerine ya da mahkeme kararlarına doğrudan atıf yapılmamış, sadece mevzuatın içeriğine ve uygulamaya yansımalarına işaret edilmekle yetinilmiştir. Bu durum akademik çalışmalarda bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Mahkemelerde kabul görmesi için Şeriat Konseylerinin kararlarında aile hukukuna ilişkin bazı ayrıntıları belirten fikhî terimlerin kullanımında titizlik gösterilmesi gerektiğine dikkat çekilmekle birlikte bunların İngilizce karşılıklarının zikredilmemiş olması da bir eksiklik sayılabilir. Fakat yazarın Şeriat Konseyindeki on yılı aşkın tecrübesi bu eksiklikleri kısmen gidermiş ve çalışmaya ayrı bir değer katmıştır. İngiltere'deki özel durumlar göz önüne alınarak fetvâda ve yargısal kararlarda İslâm ülkelerinden farklı hükümler benimsenmesinin tavsiye edildiği hususlar da kitabın değerini artıran yönlerden biridir. İngiltere'de Müslümanların kanunlara aykırı düşmeden ve devletin muteber sayacağı şekilde örgütlenmesinin, yargısal kararlar almasının usulünün tek tek zikredilmesi, diğer ülkelerdekilerin de benzer kurumlar oluşturmalarına ve işlemler yapmalarına rehberlik edebilecek mahiyette görünmektedir.

İngiltere'de aile hukukunu düzenleyen felsefe ve mevzuat ile Türk Medenî Kanununun pek çok benzerliğinin olduğu anlaşılmaktadır. T.C. Anayasa'sının 24. maddesinde "*devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzeninin kısmen de olsa din kurallarına dayandırılmayacağı*" belirtilmektedir. Bununla birlikte vatandaşlarının %99'unu oluşturan Müslümanların da yargının yetkisini ihlal etmeden ve kanunlara aykırı düşmeden gönüllülük esasına dayalı olarak imkân ölçüsünde İngiltere'dekine benzer bir uygulamayı hayata geçirip geçiremeyeceklerinin kamuoyu tarafından tartışılmasının faydalı olacağı söylenebilir. Özellikle aile problemlerinin ve mevzuatın çokça tartışıldığı günümüzde farklı alternatiflerin düşünülmesinin sağlıklı çözümler bulunmasına yardımcı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynaklar

The Theory of Application of Sharia Judiciary Outside the Lands of Islam
Theoretical and Practical by Sheikh Salem Abdul Salam Al-Sheikhi

---

Şeyhî, Sâlim Abdüsselâm. *Nazariyyetü'l-kazâi's-şer'î hârice diyâri'l-İslâm te'sîlen ve tenzîlen (Tatbîkât alâ ba'zı ahkâmî't-tefrîki'l-kazâ fi Britanya)*. İstanbul: Müntede'l-Ulemâ Yayınları, 2019.

Hürriyet Gazetesi. "İngiltere'de Şeriat Mahkemeleri Faaliyete Geçiyor". Erişim 15 Eylül 2008. <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/ingilterede-seriat-mahkemeleri-faaliyete-geciyor-9895499>

BBC Arabî. "İkbâl Mütezâyid li-Müslimî Britanya alâ Mecâlisi's-Şer'ati'l-İslâmiyye". Erişim 16 Ocak 2012. https://www.bbc.com/arabic/worldnews/2012/01/120115_british_muslims_sharia